

Háborús és békés ügyek

Kedves Olvasó! Szép telet kíván a Rovatvezető, aki még mindig egy távoli nyaralás élményeiből építkezik. Emlékszik még rá, amikor az augusztusi rekkenő hőségben arra a szép képzavarra ébredt, hogy jobb agyféltekéje még az üdülés alatt is hevesen dobog lapjáért, olvasóiért, parlagfű-fedte szép hazájáért. Meg-

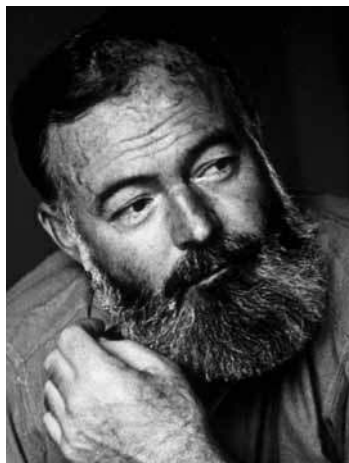

fulladni nem akarósván ezért tüdejének (is) kedves helyen, az Adrián, Velencével szemben Cavallinóban üdült, szívének kedves társa társaságában. Az ipari mértékű, professzionális tengerparti turizmus rabláncát lerázva magáról San Dona di Piave-be, az Osztrák–Magyar Monarchia egykori határvárosába kirándult, és nagy elődje Ernest Hemingway nyomába eredt. Sajnos a legalaposabb kutatással sem sikerült semminemű mellkasi betegséget fellelni a szerzőben, élményanyaga pedig egy aknavetőgránáttal elegyes géppuska lövedék okozta többszörös lábsérülés, melyet Fossalta di Piave-ban szerzett 1918-ban. A Búcsú a fegyverektől című regénye, mely elhozta számára a világhírt a majd 100 kilométerrel odábi, Most na Soci-ban, leánykori nevén Santa Luciában játszódik. Szlovéniában nem is igen kedvelt a folyó olasz–osztrák (és magyar) neve: Isonzó... Végül a kardiopulmonális kórképek közötti interdiszciplináris átjárás jött a Rovatvezető segítségére: nevezetesen a kissé pókháló- „szívasztma” diagnózis. Kevés idejétmúltabb terminus technicus létezik manapság: de

elvégre az olvasás is kimegy a divatból, nem igaz? Lássuk tehát, hogy a fulladás irodalmi reprezentációja miként illeszkedik lapszámunkba. Ígérem, József Attila: Levegőt! című versét nem cibálom ide...

a Rovatvezető

Hemingway egy későbbi, többek szerint kevésbé sikerült regényének hőse, aki a II. világháború végén tér vissza ifjúkora I. világháborúbeli színhelyére, szív-elégtelenségben szenved. A kérdezendő regény cím a megrogzott Histhorax olvasók számára ismerős, hiszen megidéztük már.

*Ernest Hemingway
(1899–1961)*

1. Vajon melyik lehet az?

- A folyón át a fák közé
- Fiesta
- Az öreg halász és a tenger
- Búcsú a fegyverektől

2. Milyen betegségben szenvedhet a főhős, Cantwell ezredes?

- asthma cardiale
- asthma bronchiale
- cirrhosis hepatis
- bipoláris elmezavar

Ahol a II. világháborúról van szó, onnan az angolok sem maradhatnak ki, ahol pedig ott vannak, ott szó esik a németek kódjának feltöréséről, az Enigma-rejtélyről és a Bletchley Parkról is. A tudós rendszerint gyógyíthatatlanul

logikusan gondolkodik – ott lát, ahol más csak néz. Toxikus méreteket ez a jelenség akkor ölt, amikor az angol excentricitás keresztetődik a feltalálói zsenialitással. Tipikus példa erre az az allergiás angol kódfejtő matematikus, akinek a britek az első számítógépüket tulajdonítják.

3. Hogyan próbálta hősünk elkerülni a pollennel való találkozást következményeit?

- mindkét orrlyukába felmelegített, formára gyúrt templomi gyertyákat dugott, környezetét a kilógó kanócok meggyújtásával ingerelve
- a londoni légicsata (London Blitz) idején arab nőnek öltözve, muszlin kendőt kötött az arca elé, de tisztí csizmája elárulta
- az admiralitástól mélytengeri búvárfelszerelés fejrészére tett szert, és ebben sétálgatott a virágágyások között
- az időjárástól függetlenül, munkahelyére mindig katonai gázmaszkban kerekedett be

4. Kiről lehet szó?

- Alan Turing
- Alan Ginsberg
- Alain Delon
- Fine Tuning
- Grand Touring

A sikernek ezer gazdája van, a kudarcnak egy sincs – tartja a közmondás. A számítógép is olyan gyerekek tűnik, akinek 1001 apja van, az anya ellenben biztos, de senki sem tudja, hogy ki az.

5. Az apák közül kettő téves. Kik azok?

- Neumann János (1903–1957)
- Kempelen Farkas (1734–1804)
- Alan Turing (1912–1954)
- Blaise Pascal (1623–1662)
- Gerolamo Cardano (1501–1576)

6. Az anyák közötti versengésbe valaki kakuktkojásként került be. Ki és miért?

- Fortuna
- Victoria
- Venus (leánykori néven Aphrodité)
- Pallas Athéné

Elmúlt az az idő, amikor minden valamirevaló orvostörténeti bevezetés úgy kezdődött, hogy „már a régi görögök is, de a rómaiak feltétlenül”. Részint a politikai korrektség, részint a jól fel-fogott gazdasági érdek is kitágította a zenitet (lásd még: látóhatár). Persze, hogy Kínáról van szó, és ez ügyben az asztma sem maradhat ki. Sietünk megjegyezni, hogy Kínában is régóta ismert az asztma (micsoda piac, ah!). A kínaiak köhögős költője, Du Fu vagy Tu Fu – a kínai átírás bizonytalansága miatt olvasható így is, úgy is – írta az alábbi verset.

LI RENDŐRKAPITÁNY TÁRSASÁGÁBAN ISZOGATUNK A VIRÁGOK KÖZT

Kedvemre járom e pompás tájat.
Először látom, s már megigézett.
Pihés, puha toll – merengve fújom,
virágok porzós kelyhébe nézek.
A selymes gyöpre leülni de jó!
Ínyünk fűszeres jó bort se kíván.
Kapatos éji rendzavarókat,
lecsukatna majd még Li kapitány.
(Lator László fordítása)

7. Mikor született a neves köhögős költő?

- a Kr. u. 8. században
- a Kr. e. 8. században
- a Kr. e.12. században
- a XVIII. században

A költőről ránkmaradt korabeli leírásokból kitűnő asztmáról nemigen lehet eldönteni, hogy az tüdőasztma, vagy a pár generációval korábban még élt, mára kihalt szívasztma volt-e. Az is meglehet, hogy jelentős túlsúlya miatt pihegett csupán. Mindazonáltal poémáiból nem hiányoznak az asztal örömei és különösen a jőféle szeszek, leginkább borocskák. A vers alapján bizonyos, hogy virágpor allergiáról nem lehetett szó. A források arról is szólnak, hogy poétánk nem csak a bor barátja, a politikai viszonyok ostorozója, de keresztény is volt, ami a buddhizmus hazájában és különösen abban a korban legalábbis különös.

Alan Turing
(1912–1954)

8. Miféle kereszténységről lehetett szó a koraközépkori (igaz, ez európai történeti periodizáció) Mennyei Birodalomban?

- nesztoriánus
- pelágiánus
- kathar
- mormon

Megoldások

1. (a) – A folyón át a fák közé (Fórum Könyvkiadó, Újvidék 1966, fordította Máthé Elek).

2. (a) – Cantwell ezredes szív-asztmában, egy mára a szakirodalomból kipusztult diagnózisban szenved. Ez sem a széptevésben, sem a regényen végigívelő védelemben nem akadályozza meg, így patográfiai szerepeltetése ennyiben ki is merül. Hemingway művei egyébként sem bővelkednek kórokban: a Rovatvezető nagy bánátára. Az amerikai szerző vonzódása az erőszakos halálnemekhez nem kedvez a kultúrorvostani megközelítésnek.

3. (d) – A gázmaszkos megoldás a helyes, bár semmivel sem bizarrabb, mint bármelyik másik verzió. (Forrás – Grey, C: A britek kódfejtő gépezete. History 2012; 2[7]: 24-26.)

Neumann János
(1903–1957)

4. (a) – Alan Turing (Forrás – Litván D: A halálba hajszolt zseni. Alan Turing bombája. History 2012; 2[7]: 27-33.)

5. (d, e) – Blaise Pascal – bár a valószínűségszámítás alapjait neki köszönhetjük – és Cardano, nem illik a sorba. Cardano ugyan írt a kártyajáté-

Du Fu
(712–770)

kokban megvalósuló törvényszerűségekről (és ezt igyekezett hasznosítani is), de masinát nem szerkesztett. Neumann Jánost a játékelmélet megalapozójának és az első számítógép atyjának tekintik. Kempelen Farkas sakk-automatája az interaktív számítógépes játékok előképe.

6. (c) – Fortuna, a szerencse istenasszonya, szándékainak kiismerése, a valószínűségszámítás támogatója régi vágya a matematikusoknak. Cardano, majd Pascal is eljátszott a gondolattal. Victora, a (hadi) győzelem istenasszonya az okosabbakhoz pártol: az Enigma kód-törőinek tevékenysége legalábbis ezt bizonyítja. Pallas Athéné, a bölcsesség istenasszonya nélkül a matematikai intuíció mit sem ér. Ráadá-

sul rokonsága Marssal, a hadistennel kétségtelessé teszi a három nőalak kapcsolatát. Háborús siker (Victoria) nincs szerencse (Fortuna) nélkül. Szegény Venus, a görög Aphrodité római megfelelője idegen elem ebben a sorban: valószínűleg semmi köze nem volt a számítógép világra jöttéhez... Mint tudjuk a szerelem és a józan ész ritkán vannak köszönő viszonyban.

7. (a) – Költőnk Krisztus után 712-ben született és 770-ben halt meg, 58 éves korában.

8. (a) – Nesztoriánus keresztény volt. Nestorius konstantinápolyi patriárka volt az 5. században. Követői hittételeinek tengelyében a kereszténység duális felfogása állt, miszerint az isteni és az emberi természet mégsem egyesült volna Jézus Krisztusban. A különállás tagadja az Üdvözítő isteni természetét. A pelagianizmus a kelta kereszténység vadhajtsága, két-háromszáz évvel későbbi, és a lélekvándorlással is kacérkodott. A katharok XI-XII. századi eretnek mozgalmak a Pireneusokban. A mormonok amerikai szekta, a XIX. századtól kezdve máig működő, hevesen térítő, igen hatékony mozgalom. ■